

Josep Roviralta Figueras (Molins de Rei, 1848 – Buenos Aires, 1913). Col·lecció particular Francesc Valls.

L'INCIDENT DELS HOSTALETS DE PIEROLA DE 1904: UN EPISODI DE LA DECADÈNCIA DEL CACIQUISME DELS GODÓ AL DISTRICTE D'IGUALADA

JORDI PLANAS
FRANCESC VALLS-JUNYENT

El juliol de 1906 entraven a la presó d'Igualada tres membres de l'oligarquia local dels Hostalets de Pierola, entre ells el secretari municipal. Aquest fet va produir una gran consternació en el consistori i en la societat hostaletenca. El motiu de la condemna era una agressió contra un propietari nouvingut amb el qual l'Ajuntament tenia diversos litigis, agressió que s'havia produït dos anys abans, el 5 de juliol de 1904. Aquells esdeveniments van deixar una marca difícil d'esborrar en la història hostaletenca i han romàs en la memòria popular durant diverses generacions. L'enfrontament que es va produir en aquells moments va posicionar molt clarament les persones i les entitats locals, de manera que la línia que separava unes i altres difícilment va poder ser posteriorment esborrada.

Aquest esdeveniment no era aliè al caciquisme comarcal de la família Godó. Per entendre el funcionament del sistema caciquista i el paper de les oligarquies locals en el joc polític d'aquests anys és molt útil examinar alguns episodis concrets. L'incident dels Hostalets de Pierola de 1904 posa al descobert les complicitats establertes entre el cacic i l'oligarquia local hostaletenca, que permeten explicar la continuïtat del suport polític que el municipi li va oferir fins al darrer moment. Però, al mateix temps, il·lustra perfectament la decadència

del caciquisme que es va iniciar en aquests anys de la primera dècada del segle XX.

EL CACIQUISME GODONISTA

El context polític dels Hostalets de Pierola durant aquests anys del canvi de segle XIX al XX va estar molt determinat per les contradiccions del règim polític espanyol d'aquell temps. Ens referim al peculiar sistema polític i electoral que regia a Espanya des de la restauració de la monarquia borbònica que s'havia produït el 1874. L'element fonamental que garantia el funcionament del sistema tal com l'havia ideat Antonio Cánovas del Castillo residia en l'alternança pactada en el poder dels dos principals partits polítics espanyols: el conservador, dirigit pel mateix Antonio Cánovas, i el liberal, encapçalat per Práxedes Mateo Sagasta. Aquesta alternança en el poder s'obtenia amb tota una colla de mecanismes electorals fraudulents que permetien que el partit de torn aconseguís la corresponent majoria parlamentària per poder governar amb comoditat. D'aquesta manera no era el resultat de les eleccions el que determinava el govern, sinó que, a la inversa, era el partit al qual corresponia governar per torn el que havia de trobar la manera de fer coincidir el resultat

de les eleccions amb els seus interessos. Un paper molt important en aquest sistema corresponia als cacics locals, encarregats de portar a terme totes les manipulacions del sistema electoral que fessin falta per tal de garantir que el resultat fos el que s'esperava.¹

Al districte d'Igualada, el sistema electoral de la Restauració havia funcionat com un rellotge fins a la meitat de la dècada de 1890. L'alternança que havia previst Cánovas del Castillo es va complir escrupolosament en les sis eleccions a diputats a Corts celebrades entre 1879 i 1893. El resultat no va «trair» en cap cas el sentit que estava previst que havien de tenir les eleccions: la filiació del diputat escollit es corresponia exactament amb la de la majoria dels diputats que conformaven el parlament espanyol: conservadora a les eleccions de 1879, 1884 i 1891, i liberal a les eleccions de 1881, 1886 i 1893.

Pel que fa als candidats, si bé els del Partit Conservador van anar variant, la representació del Partit Liberal en el districte d'Igualada des de 1881 va caure en mans de diversos membres de la ben coneguda família igualadina dels Godó. Els dos germans cofundadors del diari *La Vanguardia* van ser escollits dues vegades cadascun. Bartomeu Godó ho va ser en les eleccions de 1881 i 1886 i Carles Godó va obtenir l'acta del districte en les de 1893 i 1896.

A partir de les eleccions de 1896 es va iniciar una etapa de quasi vint anys en què la família Godó només va deixar la representació del districte igualadí al Congrés de Diputats durant breus períodes de temps i en circumstàncies molt espe-

cial. D'aquesta manera, la nissaga Godó trencava obertament i frontalment amb la regla fonamental del sistema: la de l'alternança dels dos partits monàrquics, liberal i conservador. La continuïtat en la possessió de l'acta de diputat la van aconseguir exercint un estricte control caciquista sobre el districte d'Igualada a través de les oligarquies locals, per tal de garantir-se els vots necessaris en cada elecció.²

El domini electoral dels Godó en el districte d'Igualada es fonamentava sobretot en el control que exercien en alguns pobles rurals de la comarca, entre els quals hi havia el municipi de Pierola. En les eleccions de 1891, 1893 i 1896, el candidat de la família Godó va obtenir a Pierola un percentatge proper al 100 per 100 dels sufragis, amb una participació també propera al 100 per 100 del cens. En realitat, es tractava d'eleccions totalment virtuals, com s'encarregava de denunciar el rotatiu igualadí *La Semana de Igualada* en referència a les eleccions de 1891: «*las secciones de Orpí, Miralles, Collbató, Pierola, Carme y otros confeccionaron las actas sin haberse celebrado elecciones, ni [observando] ninguna absolutamente ninguna, de las formalidades legales*».³ En les eleccions de 1896, el col·legi electoral de Pierola ni tan sols va arribar a obrir les portes. Simplement es redactava una acta d'escrutini falsa en què s'atorgaven tots els vots (corresponents en algunes ocasions a pràcticament tots els votants del cens) al candidat de cognom Godó. L'oligarquia local s'encarregava de «gestionar» la tupinada i fer totes les manipulacions necessàries del resultat de les eleccions no celebrades.

Fins a les eleccions de l'any 1905, els candidats de la família Godó van continuar obtenint bons resultats, però la participació va caure de manera molt significativa. Sembla força clar que hi havia un sector del poble que es mostrava refractari a

1. José Varela Ortega, *Los Amigos políticos: partidos, elecciones y caciquismo en la Restauración, 1875-1900*, Madrid: Alianza, 1977; Javier Moreno Luzón. «"El poder público hecho cisco". Clientelismo e instituciones políticas en la España de la Restauración», a Antonio Robles Egea (comp.), *Política en penumbra. Patronazgo y clientelismo políticos en la España contemporánea*. Madrid: Siglo XXI, 1996, p. 169-190; José Varela Ortega (dir.), *El Poder de la influencia. Geografía del caciquismo en España, 1875-1923*, Madrid: Marcial Pons, 2001.

2. Pere Pascual, *Els Torelló. Una família igualadina d'advocats i propietaris*, Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 2000, vol. 1, p. 376.

3. *La Semana de Igualada*, 8-2-1891.

donar el seu suport a Ramon Godó i, davant la falta d'alternativa, optava per quedar-se a casa el dia de les eleccions. És en aquests anys que es va començar a articular a Pierola un grup de tendència cada cop més manifestament republicana que posarà en qüestió obertament l'aliança tàctica entre l'oligarquia local i el cacic comarcal. És en aquest context que es produirà l'incident entre l'oligarquia local hostaletenca i el propietari nouvingut.

L'INCIDENT DELS HOSTALETES DE PIEROLA DE 1904

Josep Roviralta Figueras havia nascut a Molins de Rei el 1848. De molt jove havia deixat la seva vila natal per emigrar a l'Argentina, on juntament amb altres germans va fer una fortuna considerable. L'any 1890 va decidir invertir una part de la seva fortuna (la no gens menyspreable quantitat de 66.000 pessetes) en la compra d'una finca situada a Pierola, can Santjoan, i el 1897 va iniciar les obres de construcció en les proximitats d'aquella vella masoveria, primer d'uns esplèndids cellers i, després, d'una imponent casa-torre destinada a estança del propietari i la seva família durant els períodes que residien al poble.⁴

Poc temps després, va començar una etapa de continus conflictes entre Josep Roviralta i els més prominents membres de l'oligarquia local, que no s'estaven de manifestar la seva hostilitat envers el propietari nouvingut. Els motius de conflicte de Roviralta amb el grup dirigent dels Hostalets van ser fonamentalment dos: la construcció de la carretera de l'estació, que havia de travessar pel mig la finca de can Santjoan, i els repartiments de contribucions. La mala maror i els rancors acumulats es van acabar desfermant en l'altercat que va tenir lloc al centre mateix del poble a primers de juliol de 1904.

4. Jordi Planas i Francesc Valls-Junyent, *Cacics i rabassaires. Dinàmica associativa i conflictivitat social. Els Hostalets de Pierola (1890-1939)*, Vic: Eumo, 2011, p. 81-82.

El que va succeir exactament el diumenge 5 de juliol de 1904 és difícil de precisar atenent el caràcter contradictori de les versions dels fets que tenim en funció de qui els explica. La versió que consta en la denúncia que va interposar contra Josep Roviralta un dels implicats, Pere Pujol Cucurella, és radicalment diferent de la que consta en la denúncia que va presentar el mateix Roviralta i que seria la que desencadenaria el procés judicial que acabaria amb sentència condemnatòria de l'Audiència de Barcelona, confirmada pel Tribunal Suprem, contra tres destacats membres del grup dirigent local.

Segons Pujol Cucurella, el dia dels fets, cap a les 10 del matí, ell es trobava a la galeria de casa seva que donava al carrer Major, just en el centre neuràlgic dels Hostalets. Va sentir rebombori al carrer. Va entendre com Joan Parcerisas Càlix, secretari de l'Ajuntament i membre destacat del grup dirigent local, «*decía al Sr. Roviralta si quería hacer el favor de escuchar cuatro palabras por si quería ratificarse con las que contra su honra y dignidad había publicado Don José Roviralta el domingo anterior*». Acabades de pronunciar aquestes paraules va arribar «*precipitadamente*» a l'indret un altre veí: en Jaume Fló Parcerisas («Ferrer de la plaça»). Segons el text de la denúncia, Jaume Fló «*se lanzó con furia encima de Juan Parcerisas agrediendo a puñetazos*». Amb el rebombori va afegir-se a la batussa el germà de Joan Parcerisas Càlix, Josep Parcerisas («Xic del Càlix») «*para prestar auxilio a su citado hermano sacando como pudo de encima de él, el referido Fló*». El denunciant, Pere Pujol Cucurella, era regidor de l'Ajuntament en aquells moments i argumentava en la denúncia que, en virtut d'aquest càrrec, havia ordenat a Josep Roviralta que es retirés, a la qual cosa Roviralta li va contestar «*después de requerirlo tres veces, que estaba en la calle y que no le daba la gana de retirarse*». Era per aquesta raó que Pujol Cucurella acudia al jutjat municipal per presentar una denúncia contra Roviralta per desacatament de l'autoritat.⁵

5. Arxiu Municipal dels Hostalets de Pierola (AMHP), Jutjat de Pau, Judicis de Faltes, reg. 164.

En realitat, al darrere de l'animadversió entre Roviralta i el grup dirigent local hostaletenc sempre hi havia hagut els interessos de la família Godó. Es va encarregar prou de posar-ho de manifest el diari barcelonès *El Diluvio* en la valoració que va fer de la baralla de juliol de 1904. Referint-se a les lesions que patí Roviralta en el curs de l'altercat afirmava: «el hecho ha sido cometido por las autoridades de Pierola el día 5 del corriente contra don José Roviralta Figueras propietario de la antedicha localidad, quien hace mucho tiempo viene siendo perseguido en todas formas no tan sólo por aquellas, sino también por el cacique —referint-se al diputat del districte Ramon Godó Lallana—. [...]» Segons un informador d'*El Diluvio*, el diputat del districte,

«venía haciendo público que contando con su poder é influencia emprendería una constante persecución contra aquellos vecinos que no se doblegaran a sus caprichos, y entre ellos cuéntese el mentado señor Roviralta, a quien se propuso el señor feudal de Igualada expulsar de Pierola, obligándole a deshacerse por cualquier precio de los intereses que allí tiene. Con esto el señor Godó aumentaría sus dominios y vería sus ambiciosos planes realizados con bien pocos desembolsos. Pero para esto era necesaria la intervención de la autoridad, cosa muy sencilla tratándose de agradecer al cacique de la influencia y prerrogativas de Godó. Es más: el referido cacique tiene empeño en que alguno de los propietarios lindantes con las propiedades del señor Roviralta pueda hacer un buen negocio adquiriéndolas por mucho menos de la mitad de su valor, lo cual confirma el empleo del terror con el actual propietario y las codiciadas fincas. [...]

El señor Roviralta, que vive en esta capital, hace continuos viajes al pueblo de Pierola en atención a los intereses que allí tiene, y aun cuando ya le habían dado aviso de que las autoridades de dicha localidad tramaban algo contra él, no dio crédito a tal noticia por creer imposible pudiera ser eso efectuado, y, por lo tanto, no tomó precaución alguna; de manera que observando desde el primer momento al atravesar el pueblo, que era seguido por varios hombres, entre

los que reconoció al teniente alcalde, secretario y varios concejales del Ayuntamiento, y como presintiera que trataran de realizar una salvajada, se refugió en un establecimiento, con objeto de evitar el atentado; pero de nada le sirvió tal precaución, pues sus perseguidores entraron igualmente y a viva fuerza lo arrastraron hacia el exterior, dándole golpes y maltratándole de tal manera que hoy sufre las consecuencias de las lesiones recibidas, ya que por orden del médico forense guarda cama, y gracias aun a que varios vecinos corrieron en su defensa pues a no mediar esta circunstancia quien sabe a donde hubieran llegado aquellos miserables, dada la desproporción de ser varios contra uno y con la particularidad de que la víctima ni aun un mal bastón llevaba para poder repeler la brutal agresión».

La conclusió de tot plegat que en treia l'articulista era demolidora:

«¿Será posible, se preguntará, que en una nación culta haya llegado la depravación de los hombres y la corrupción política a este extremo? La contestación se verá en el relato del atropello cometido en la persona del señor Roviralta, prueba patente de que en Cataluña hay parajes más salvajes que en el mismo Riff».⁶

ELS PROCESSOS JUDICIALS

El judici per «desacato a la autoridat» contra Roviralta va començar en el jutjat de Pau municipal el 12 d'agost. Hi van declarar Salvador Casals Isart, Joan Cucurella Vidal i Carles Costa Juncosas donant suport a la denúncia de Pere Pujol Cucurella. En canvi, uns altres tres testimonis van declarar en un sentit totalment contrari. Així, per exemple, Jaume Fló Parcerisas i Josep Isart Poch coincidien a dir que Pere Pujol Cucurella no sols no havia ordenat a ningú de retirar-se del carrer sinó que es va afegir a l'altercat dient a Josep

6. *El Diluvio*, 21-7-1904.

Josep i Joan Parcerisas Càlix, Josep Cucurella Tubella i Adelina Parcerisas Valls el 4 de novembre de 1906 a la sortida de la presó d'Igualada. Arxiu Municipal dels Hostalets de Pierola (AMHP), Fons Fotogràfic.

Roviralta «*ya sabe que no puede V. venir a este pueblo*» i que «*se marchase de este pueblo, por que de lo contrario cualquier día hasta alzarían el somatén*».⁷

Roviralta no va comparèixer personalment en el judici. Hi va enviar un apoderat que portava la declaració per escrit del seu representat. Com no podia ser d'una altra manera, la versió dels fets de Roviralta era radicalment diferent de la presentada pel denunciant: «*El día cinco de julio último ... no ocurrió lo que en la denuncia se dice sino que fuí atropellado entre otros por los hermanos Juan y José Parcerisas Calix y José Cucurella y Tubella, y gravemente insultado y amenazado entre otros también por los citados y por el denunciante D. Pedro Pujol*». Per aquest motiu havia interposat

denúncia al Jutjat d'Instrucció d'Igualada, on s'estava instruint el corresponent sumari per lesions.

Per al fiscal, en vista de les declaracions presentades i «*de haber visto parte del tumulto, acompañando a última hora al Sr. Roviralta*», quedava clar que Pere Pujol no sols no va ordenar que cadascú se n'anés a casa seva, com deia en la denúncia, sinó que de fet «*estaba en medio del tumulto*». Per aquesta raó la fiscalia demanava l'absolució de Roviralta i que Pere Pujol fos condemnat a pagar les costes del judici. Òbviament el representant de Roviralta hi va estar totalment d'acord.

La sentència es va fer esperar fins al dia 21 d'agost de 1905. El jutge de pau va condemnar Roviralta com a autor d'una falta per desobediència lleu a l'autoritat i li imposà una multa simbòlica (tractant-se d'un acabalat comerciant i

7. AMHP, Jutjat de Pau, Judicis de Faltes, reg. 164.

propietari com Roviralta) de 25 pessetes més les costes del judici.

Roviralta va recórrer la sentència apel·lant al Jutjat de Primera Instància i el jutge d'Igualada es va pronunciar en sentit contrari al dels Hostalets, considerant que *«el hecho denunciado objeto del juicio no es constitutivo de la falta que se persigue ni de otra alguna y en su virtud ha debido ser desestimada la denuncia, no dando lugar a la sustanciación de un juicio perfectamente inútil por falta de materia punible»*. El jutge igualadí no sols va absoldre Roviralta, sinó que no es va poder estar d'amonestar el jutge hostaletenc, advertint-lo que *«a lo sucesivo se abstenga de admitir y tramitar denuncias por hechos que no revisten carácter de delito ni falta pues de lo contrario será corregido con más rigor»*.⁸

Resolt a favor seu aquest conflicte, Roviralta tenia el camí aplanat per aconseguir una sentència igualment favorable en el sumari que en aquells moments continuava tramitant-se en el jutjat igualadí per la denúncia per lesions que ell mateix hi havia presentat contra Josep i Joan Parcerisas Càlix, Josep Cucurella Tubella i el mateix Pere Pujol Cucurella.

Tot plegat deixava en una situació molt delicada el grup dirigent local. I no tan sols l'oligarquia hosteletenca no en quedava ben parada, sinó que també, de retop, quedava en entredit el cacic del districte, que no havia estat capaç d'aturar en el Jutjat d'Igualada la denúncia per lesions presentada per Roviralta contra alguns dels més insignes representants del godonisme als Hostalets.

LA SENTÈNCIA CONDEMNATÒRIA

La denúncia presentada per Roviralta al Jutjat d'Instrucció d'Igualada va anar fent el seu curs. El procés judicial es va allargar molt a causa dels recursos d'apel·lació que van presentar els godonistes hostaletencs a instàncies judicials superiors

amb l'objectiu de fer front a una sentència condemnatòria que comportava pena de presó. Del Jutjat d'Igualada el cas va passar a l'Audiència de Barcelona. Finalment, el sumari va arribar al Tribunal Suprem. Quan faltaven pocs dies per al segon aniversari dels fets jutjats, el més alt tribunal de justícia de l'Estat va dictar sentència condemnatòria contra Josep i Joan Parcerisas Càlix i Josep Cucurella Tubella. Es va escapolir d'entrar a la presó Pere Pujol Cucurella, segurament al·legant problemes de salut, tal com havia fet durant el judici en què es va excusar de comparèixer aportant un certificat mèdic en què feia constar que *«se halla sufriendo una calentura gástrica que le obliga a guardar cama»*.⁹

La notícia de la sentència va córrer com la pólvora per Barcelona, Igualada i òbviament pels Hostalets. El 3 de juliol de 1906, el diari *El Diluvio* se'n feia ressò amb un entusiasme desbordant:

«El vecindario de esta ciudad —Igualada— y de todos los pueblos del partido de que es cabeza, convertidos por la stirpe caciquista de los señores Godó en otros tantos feudos, ha recibido con entusiasmo la noticia de que el Tribunal Supremo ha confirmado la sentencia dictada por la Audiencia de Barcelona condenando a una temporada de prisión por el delito de lesiones a varios prójimos, instrumentos ciegos del cacique máximo señor Godó, que con fecha 5 de julio de 1904 agredieron cobarde y brutalmente al propietario del pueblo de Pierola don José Roviralta».

El corresponsal no s'estava de recordar quins havien estat els fets que motivaren la condemna, i no estalviava qualificatius despectius contra els condemnats:

«Aquellos cuatro criminales eran individuos todos ellos del somatén, y por lo tanto agentes de la autoridad. Los cuatro foragidos aguardaron emboscados el paso del señor Roviralta y sobre él cayeron, salvándose el agredido de sus manos milagrosamente, pues los

8. *Ibidem*.

9. AMHP, Jutjat de Pau, actes de conciliació, reg. 307.

L'arribada a l'estació d'Igualada dels godonistes hostaletencs condemnats, després de sortir de la presó el 4 de novembre de 1906. AMHP, Fons Fotogràfic.

malhechores llevaban intenciones siniestras. El señor Roviralta salió, sin embargo con graves lesiones que le obligaron a guardar cama por algún tiempo».

L'article conclouïa expressant el desig «*que la sentencia se cumpla inmediatamente y que a tal efecto el juez de instrucción no haga caso de los manejos que realiza el godonismo para impedir que los criminales extingan la condena*».¹⁰

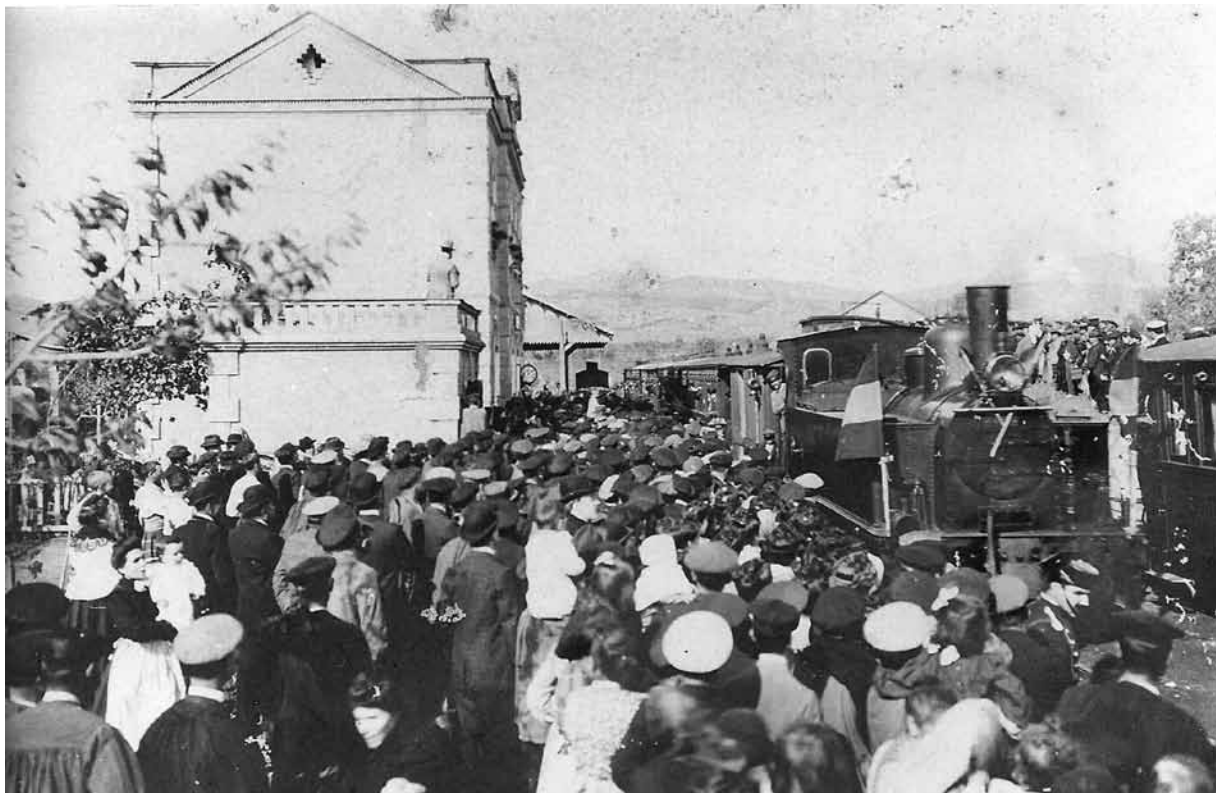
Pocs dies després, el 8 de juliol, es va reunir l'Ajuntament de Pierola en ple. El motiu no era altre que el comunicat presentat pel secretari de la corporació segons el qual anunciava que s'havia de separar de la secretaria de l'Ajuntament durant quatre mesos per tal de complir la condemna que li havia estat imposada. L'Ajuntament en ple va

acordar que constés en l'acta que «*se ha enterado con verdadero sentimiento que el digno Secretario de esta Corporación D. Juan Parcerisas Càlix haya tenido que sufrir juntamente con los otros dos honrados vecinos José Parcerisas Càlix y José Cucurella Tubella la condena que por los Tribunales les ha sido impuesta, máximo cuando según es publico y notorio el motivo que la ha ocasionado fue el querer y haber evitado un desorden público en esta población*». Després de desfer-se en elogis cap a la persona del secretari, els assistents acordaren que «*una vez cumplida la condena [...] se posesione nuevamente de la Secretaría de este Ayuntamiento*».¹¹

És molt probable que l'entrada a la presó d'Igualada dels tres patricis hostaletencs es pro-

10. *El Diluvio*, 3-7-1906.

11. AMHP, Actes del Plenari, llib. 4, p. 12-13.

El tren, engalanat amb banderes espanyoles, a l'arribada a l'estació de Piera-Hostalets, a les onze del matí del dia 4 de novembre de 1906. AMHP, Fons Fotogràfic.

duís el mateix dia 8. L'empresonament, per tant, va tenir lloc pocs dies abans de la celebració de la Festa Major del poble. Amb un ambient que devia ser extraordinàriament tens, l'Ajuntament i la societat Unió Hostaletenca van decidir suspendre la celebració de la festa grossa dels Hostalets i posposar-la per a quan es produís l'alliberament dels retinguts a Igualada.

Als Hostalets, però, com era d'esperar, no tothom va estar-hi d'acord. I amb una clara mostra de la divisió social que en aquells moments hi existia, la societat recreativa alternativa de la Unió Hostaletenca, coneguda com la Constància Pierolenca, va acordar tirar endavant la seva Festa Major fent cas omís de l'acord municipal. Els de la Constància van preparar una Festa Major «que sin duda superará a cuantas hasta ahora han tenido lugar». Van contractar una reputada orquestra

de la capital, augmentada amb diversos músics i van llogar «un espacioso y lujoso entoldado, en el que se estrenará una preciosa alfombra y varios adornos colgantes». Fins i tot tenien previst un extraordinari castell de focs artificials, que sens dubte havia de ser «uno de los números que más llamará la atención». Van haver d'organitzar tots aquests preparatius «a pesar de todos los manejos que vienen realizando los partidarios del caciquismo en esta cuna del mismo», atès que, «con motivo del encarcelamiento de personas que revestidas de autoridad cometieron un atentado criminal por el cual fueron condenados por la Audiencia y por el Tribunal Supremo, ciertos elementos de esta población que mantienen en la misma la causa odiosa del caciquismo están decididos a impedir toda clase de festejos aplazándolos para cuando estén en libertad los encarcelados. Y tan firmes están estos individuos

Josep Cucurella, Josep i Joan Parcerisas i la filla d'aquest darrer Adelina Parcerisas pugen a l'automòbil que els havia de conduir de l'estació de Piera al nucli dels Hostalets. AMHP, Fons Fotogràfic.

*en su propósito de oponerse a la costumbre tradicional de celebrar la fiesta mayor por San Jaime, para satisfacer sus apetitos procaciquistas, que anuncian una San Bartolomé en el pueblo si la fiesta mayor se lleva a cabo y que están dispuestos a quemar los entoldados y a no dejar títere con cabeza».*¹²

En aquells moments, la Constància Pierolenc comptava amb poc més de quatre anys de vida. La seva breu trajectòria i la joventut de la majoria del seus membres no va impedir que, davant d'un esdeveniment de la gravetat com el que es vivia en el poble, es mostrés clarament desafiant respecte de l'*status quo* que dictava una oligarquia local ben assentada, que tenia el control de l'Ajuntament

i d'associacions amb molta més tradició com la Unió Hostaletenca.¹³

La falta de notícies sobre esdeveniments desafortunats durant la Festa Major permet suposar que, si va haver-hi algun tipus d'incident, la sang no va arribar al riu. En tot cas, tal com deixava clar la notícia publicada a *El Diluvio*, el fet que el governador civil estigués avisat del que passava en el poble, va servir perquè l'autoritat prengué les mesures convenients per tal d'evitar mals majors i «*que una minoría de despechados realice alguna barrabasada*».¹⁴ L'única informació concreta disponible sobre com van transcórrer aquells dies la va donar *La Campana de Gràcia*,

12. *El Diluvio*, 24-7-1906.

13. Jordi Planas i Francesc Valls-Junyent, *Cacics i rabassaires...*, ob. cit., p. 77-81.

14. *El Diluvio*, 24-7-1906.

La comitiva encapçalada per l'automòbil amb els godonistes alliberats durant el trajecte de l'estació de Piera al nucli dels Hostalets. AMHP, Fons Fotogràfic.

que va publicar una carta datada als Hostalets el dia 30 de juliol i que deia:

*«Sembla mentida que á n'aquest poble hi hagi encara tanta llana, puig que molts actes se va demostrant que se n'ha fet bona cullita. Només hi ha que fixarse en la festa major que de moltíssims anys se venia celebrant, y porque'ls llanuts portaven dol polítich, volian que tot el poble aplassés la festa pera'l mes de novembre. Una part del poble no s'hi avingué y com de costum se celebrá la festa concorreguda y ab alegria. Per ensenyar la bola que portaven els de la llana, el primer dia de festa se n'anaren á fer una brenada deixant les portas ab un epitafi que demostrava'l dol».*¹⁵

15. *La Campana de Gràcia*, 4-9-1906.

LA REHABILITACIÓ DELS GODONISTES CONDEMNATS

El captiveri dels germans Parcerisas Càlix i de Josep Cucurella Tubella a la presó d'Igualada al llarg dels mesos de juliol, agost, setembre i octubre de 1906, es va desenvolupar en un ambient que no pot qualificar-se sinó de molt peculiar. En primer lloc, a la mateixa presó, els captius van comptar amb el suport de la jove filla d'un d'ells: Adelina Parcerisas Valls, filla del secretari municipal, Joan Parcerisas Càlix, la qual «*mientras su padre y dos compañeros permanecieron en la cárcel se recluyó en ella para cuidarles, dando así un hermoso ejemplo de amor filial*».¹⁶ En segon lloc, la presó d'Igualada

16. *El Progreso. Diario Autonomista de la Unión Republicana*, 5-11-1906.

es va convertir en un lloc de peregrinatge per on va passar al llarg dels quatre mesos de reclusió una autèntica multitud de persones dels pobles del partit a donar suport als condemnats. Segons el periòdic *La Veu de Capellades*, «*a vora de cinch mil personas han desfilat per aquella celda y ab aquestas hi ha de tot: homes y dones, senyoras y menestralas, senyors, pagesos y pagesas ... etc.*». Finalment, en tercer lloc, la gent de la ciutat mateixa d'Igualada «*los ha rebut ab los brazos oberts, ja moblantlos, ja enviantlos plats confeccionats a les fondas, dolsos, tabachs, etc.*». El cronista del periòdic capelladí conclouia: «*Nosaltres tampoc hi hem faltat, sabedors del fet, porque ho hem cregut un deber de consciencia ineludible ... Hi hem anat dugas voltas, una al matí d'un diumenge y altre a la tarde d'un dissapte, i tots dos cops hem topat amb la celda convertida ab un jubileo de gent de Collbató, La Torra, Barcelona, Bruch, Capellades, Igualada y vint pobles més*».¹⁷

Els condemnats van recuperar la llibertat uns dies abans de complir-se els quatre mesos. El dia 30 d'octubre el diari *La Vanguardia*, propietat del cacic del districte igualadí, ja donava la notícia que els empresonats havien aconseguit «*por fin recobrar la libertad, con inmensa satisfacción de todo el pueblo y distrito de Igualada*».¹⁸ L'alliberament, de fet, va sorprendre tothom, ja que s'esperava per a uns dies més tard. Però els condemnats van poder acollir-se a un indult dictat pel rei Alfons XIII, i això va anticipar-ne l'alliberament. Aquesta circumstància va deixar descol·locat el caciquisme godonista, que, d'acord amb les autoritats dels Hostalets de Pierola, havia previst unes celebracions per al dia de l'alliberament que havien de constituir un acte de fort contingut polític. Com que tot estava preparat per al dia 4 de novembre, es va decidir que els condemnats es quedessin a

Igualada fins a aquell dia per tal de no alterar gens el programa previst, simulant, per tant, que l'alliberament s'havia produït el mateix dia 4.¹⁹

El mateix diari *La Vanguardia* es contradeia. Mentre que en l'edició del 30 d'octubre donava la notícia de l'alliberament, l'endemà el dia 31 d'octubre, deia que «*terminando el 4 del próximo noviembre la expresada condena, el pueblo de Hostalets de Pierola se dispone a exteriorizar su regocijo por el retorno a sus hogares*» dels tres captius. En una extensa nota, el diari de Godó Lallana es desfeia en elogis a l'honradesa dels condemnats aprofitant per fer públic el programa d'actes de la Festa Major que, suspesa quan tocava, ara es pensava celebrar amb tota solemnitat i convertir-la en un acte de desgreuge envers els empresonats. A aquests actes es preveia que «*concurrirá poco menos que en masa la comarca entera de Igualada, así como centenares de personas residentes en Barcelona, ávidas de confirmar la estimación y respeto profundísimos que les merecen los honrados ciudadanos contra quienes procedió Roviralta*».

L'article periodístic aprofitava per carregar fort contra Roviralta i deixava ben clara quina era la intencionalitat política que es volia donar a la celebració prevista per al 4 de novembre, quan afirmava que «*este pueblo, Hostalets de Pierola, justamente indignado contra los manejos empleados de ha tiempo por el querellante Roviralta, empeñado en mala hora en querer avasallar el distrito de Igualada, acordó suspender la fiesta mayor que debía celebrarse el 25 del pasado julio, aplazándola hasta que, extinguida la condena impuesta a aquellas apreciables personas, pudiese el pueblo de Hostalets de Pierola hacer patente su inquebrantable estimación a los referidos señores al par que su más enérgica protesta contra las intenciones del tal caciquillo, sin cuyas intrusiones no se hubiera turbado jamás a buen seguro la tranquilidad de aquella pacífica y ejemplar población*».²⁰

17. Crònica del captiveri de *La Veu de Capellades*, recollida per *La Vanguardia*, 30-10-1906.

18. *Ibidem*.

19. Aquest contratemps va ser fet públic pel setmanari igualadí *Pàtria*, 10-11-1906.

20. *La Vanguardia*, 31-10-1906.

La forta càrrega política d'aquelles festes també es va posar en evidència en el moment en què el diputat provincial Joan Godó Llucià (crídat a substituir el seu cosí Godó Lallana com a diputat a Corts pel districte igualadí) es va presentar davant del governador civil de Barcelona acompanyat d'una comissió integrada per l'alcalde dels Hostalets, Pau Pons Pujol, l'exalcalde Isidre Vallès Orpí, el jutge municipal Josep Campalans Fornells i tres dels principals propietaris pierolencs, amb l'objectiu de convidar-lo a assistir a les festes de rehabilitació del dia 4 de novembre. El governador civil va declinar la invitació al·legant que aquell dia tenia previst un viatge. Segons el corrosiu diari *El Diluvio*, el governador en realitat va excusar-se d'assistir-hi «*por tratarse de fiestas en las que andan mezcladas pasiones políticas*». En realitat, tothom tenia clar que «*los partidarios de los liberados van a dar a la fiesta mucho esplendor para ver de deslucir las que celebraron el día 25 de Julio, fiesta mayor del pueblo, los habitantes que figuran en el partido contrario a Godó*», és a dir, els que s'agrupaven entorn l'associació la Constància Pierolenca. De tota manera, el diari republicà avisava que encara que el governador no assistís a l'acte s'havien pres totes les mesures per evitar qualsevol alteració de l'ordre públic que es pogués produir, atesa la forta càrrega política que es preveia que tindria la celebració.²¹

Finalment va arribar el dia esperat. Quan va sortir el sol el 4 de novembre de 1906, als Hostalets de Pierola tot estava a punt per a la rebuda dels tres patricis condemnats. L'Ajuntament, per mitjà de l'alcalde en persona i com en les grans ocasions, havia repartit entre les famílies pobres del municipi dues lliures de carn, un quart de gallina, dues lliures d'arròs i un pa de nou lliures.²² Els carrers també s'havien engalanat. S'havien construït quatre arcs triomfals amb mata al llarg del carrer principal. En el primer s'hi havia penjat un cartell amb la ins-

cripció «*Benvinguts siau, víctimes del caciquisme*». La majoria de cases del poble també lluien a les portes la inscripció «*Siau benvinguts a les vostres llars. Rebeu les salutacions de tot un poble que de cor vos estima*».²³ Òbviament, aquest rètol no figurava en les portes de les cases d'alguns membres de la Constància Pierolenca («*sólo ocho o diez*»²⁴) que consideraven que no tenien res a celebrar, atès que la Festa Major ja l'havien feta quan tocava (per Sant Jaume).

Igualment s'havia engalanat «*con banderas españolas*»²⁵ la locomotora que havia de transportar els alliberats des d'Igualada a l'estació de Piera-Hostalets. I en aquest punt s'havia previst que disposarien d'un automòbil per recórrer el quilòmetre i mig que separa l'estació del poble.

També s'havia avisat la premsa per tal que fes el seguiment dels actes previstos i en donés testimoni en els mitjans de comunicació. A aquesta crida hi van acudir massivament els diaris barcelonins. L'endemà van publicar-ne extensos reportatges, en alguns casos amb fotografies incloses, entre d'altres *Las Noticias*, *El Liberal*, *El Progreso*, *El Correo Catalán*, *La Veu de Catalunya*, *El Diluvio* i, per descomptat, *La Vanguardia*.

Els actes festius pròpiament dits van començar a les onze del matí a l'estació, on feia estona que s'havia aplegat tota una multitud entre veïns dels Hostalets, dels pobles dels voltants i periodistes. A aquella hora estava prevista l'arribada del tren en què viatjaven els alliberats. Val a dir que a primera hora ja s'havien traslladat a Igualada les autoritats locals per acompanyar-los des del primer moment. Tant a la sortida d'Igualada com per les diverses estacions del trajecte el tren va ser saludat per grups de curiosos i partidaris fervorosos del godonisme.

23. *La Veu de Catalunya*, 5-11-1906.

24. *La Vanguardia*, 5-11-1906. Segons *El Progreso*, excepte «*siete u ocho casas todo el pueblo estaba engalanado*».

25. *El Progreso. Diario Autonomista de la Unión Republicana*, 5-11-1906.

21. *El Diluvio*, 3-11-1906.

22. AMHP, Actes del Plenari, llib. 3, p. 23-24.

Rebuda dels godonistes condemnats a la Plaça dels Hostalets de Pierola, el 4 de novembre de 1906. Instantània presa en el moment dels parlaments de benvinguda i agraïment. AMHP, Fons Fotogràfic.

A l'hora prevista, puntualment, els alliberats i les autoritats hostaletenques van descendir del comboi ben acompanyats per una bona representació de la família Godó: Joan Godó Llucià, diputat provincial i la seva esposa; el seu fill Joan Godó Pelegrí, alcalde d'Igualada, també amb la seva muller i, el germà d'aquest, Pompeu Godó. També formaven part del seguici diversos alcaldes de la comarca. La multitud aplaudia i a la vegada els barrava el pas cap a l'automòbil que els esperava per portar-los al poble.

Finalment es va aconseguir engegar una comitiva encapçalada per l'automòbil, seguit de les autoritats i tot l'estol d'hostaletencs que havia anat a l'estació. Tot el camí la comitiva va anar acompanyada per un grup de bastoners i d'una orquestra que va tocar mentre va durar el recorregut. Malauradament, però, la carretera de l'estació passa per davant mateix de la casa de Josep

Roviralta. Com que forçosament la comitiva havia de passar per aquell punt, en arribar-hi «*paró la música, los bastoneros suspendieron su baile, calló el público y silenciosamente pasaron por frente el domicilio del que reputan como principal causante de las discordias habidas*».²⁶

Arribats al poble, només passar per sota del primer arc triomfal van tirar-se diversos coets com si d'una salva d'honor es tractés. La gent aplaudia i cridava visques en honor dels alliberats. A la plaça, es van aturar i tres nenes vestides de blanc i un noi van donar-los la benvinguda llegint-los un poema preparat expressament per a l'ocasió: «*A nostres estimats amics Joseph Cucurella y Joseph y Joan Parcerisas, victimas del feudalisme, dedica*

26. *La Vanguardia*, 5-11-1906.

aquest petit recort de simpatía lo poble d'Hostalets de Pierola». El poema —que es reproduïx al final d'aquest article— feia un relat ben peculiar de l'episodi de l'empresonament, atribuint-lo a una barrabassada del caciquisme, al qual es pretenia ara fer veure que s'havia enfrontat el conjunt del poble dels Hostalets.

Els tres alliberats, acompanyats d'Adelina Parcerisas, filla de Joan, van quedar entenedrits i les llàgrimes els van negar els ulls. Aleshores, «*con palabra entrecortada por la emoción*»²⁷ i «*visiblemente conmovido*»,²⁸ Joan Parcerisas es va alçar i va pronunciar el següent discurs, transcrit literalment per *La Vanguardia*:

«*Nobles y estimados amigos; intensamente conmovido en un acto tan imponente no puedo menos de esforzarme para probar demostrarnos mi agradecimiento y el de mis compañeros por las pruebas de afecto de vosotros recibidas. Yo quisiera decirlos algo más, pero no puedo; quisiera contaros lo que hemos pasado, pero de sobras lo sabéis; debía decirlos la consoladora impresión que de vosotros recibimos al contemplar el duelo y la tristeza que tuvisteis el día 7 de julio, cuando víctimas de la calumnia tuvimos que abandonar este pueblo; deberíamos daros muestras de nuestro entero agradecimiento por cuanto habeis hecho, pero en esta ocasión no nos es posible. Permitid solo que afirme una vez más lo que ya sabéis: "que honrados marchamos y más honrados volvemos"*».²⁹

Pronunciades aquestes paraules, «*el hijo del diputado provincial señor Godó (Don Pompeyo) dió un grito de "Visca la gent honrada", que fue unánimemente contestado*».³⁰

A la tarda del dia 4 i l'endemà, la festa va continuar amb un tradicional ball de garlandes i altres espectacles i celebracions característiques de festa major, amb un èxit de públic notable. En la

valoració dels actes que en feia el diari de la família Godó, *La Vanguardia*, s'aprofitava per carregar en profunditat contra el sector del poble que no hi havia volgut participar, per raó de l'antagonisme polític respecte del grup local dirigent:

«*Durante todo el día reinó inusitada animación por las calles de Pierola, esforzándose sus habitantes en exteriorizar la alegría que sentían por el retorno de sus queridos paisanos. Los discólos que con su conducta censurable habían originado la discordia, que perturbó por un momento la tranquilidad de aquella pacífica población, avergonzados de su proceder, viendo en la loable fraternidad de sus convecinos la acusación más acerba de sus actos, no se atrevieron á mostrarse en publico, y á solas con su conciencia sintieron tal vez el escozor del remordimiento que toda mala acción deja*».

Els «discòls», però, tampoc no es van quedar curts i, un cop passades les celebracions, al cap d'una setmana, algú que signava amb les inicials M. C. enviava una contracrònica al setmanari igualadí *Pàtria*, en què deixava molt clar quin havia estat el contingut polític de la celebració:

«*El diumenge passat tingueren lloc el festetjos ab que Pierola celebrà sa festa major aplassada aquest any ab motiu d'esser á la presó tres vehins, els dies en que tenien costum de celebrarla, esperant a que siguessin llibertats pera que cap d'ells hi faltés. Y ara nosaltres preguntém. ¿Significa aixó que'ls presos tinguin las simpatias de tots els vehins? No; donchs en aquest cas la festa hauria sigut purament local y sense color polítich y allí van anar-hi els Godós de tots sexes y edats, acompanyats dels seus assalariats que te en els pobles del districte. Per cert que'ls presos foren acompanyats á l'estació del ferro-carril ab l'automovil del gendre del Godó. [...] Tot aixó sigué una farsa godonista [...] y no un entussiasme verdader. [...] Els presos no sigueren condemnats per manifestacions políticas (com ab mala intenció s'ha propalat). [...] Ho sigueren per un delicte comú, això es per haver tumultuariament agredit y apallissat a en Josep Roviralta, vehí de Barcelona y hisendat d'aquell*

27. *El Correo Catalán*, 6-11-1906.

28. *El Diluvio*, 6-11-1906.

29. *La Vanguardia*, 6-11-1906.

30. *El Correo Catalán*, 6-11-1906.

poble, mentres passava tranquilament y anant sol pels carrers d'Hostalets. El fet en sí es repugnant y lo innoble no entusiasma. [...]».³¹

Per a l'autor, encobert per les inicials M.C., no hi havia cap mena de dubte que les festes de Pierola havien estat una manifestació del caciquisme godonista: «*lo que's celebrava el diumenge passat no era mes que'l triomf del Godó. Aquest desde que's va cometre el delictes va oferir llur protecció als culpables y els Tribunals no n'hi feren cas [...]* després de fallada la causa els va prometre que conseguiria un indult y tampoch va venir. [...] *Pro el Godó te diners que li sobren y sabé lluirlos en una festa a la que hi concorregueren els seus assalariats com gats afamats que han olorat un bon festí. [...] Aixó es tot, y entre els amichs dels delinqüents y altres que ho son dels seus amichs, jovenets que hi acudiren per poguer lluir el seu garbo al sarau y els inconscients que segueixen sempre que hi hagi bullanga, comensaren a inflar el globo ab que te d'elevare aquest Godó. ¡Bufeu! tontos ¡bufeu! que sembla impossible que encare no estiguen escarmentats d'aquesta familia y dels perjudicis que ha portat en aquest districte y si aquest home surt diputat será un inutil més y d'aquells que votarán sempre contra Catalunya, donchs avans que res es home de partit*».³²

EPÍLEG

Els fets que es van esdevenir als Hostalets de Pierola l'any 1906 i que s'han narrat en els paràgrafs precedents van coincidir en el temps amb un moment molt delicat de la política espanyola. El sistema polític basat en el torn en el poder dels dos principals partits i en el recurs sistemàtic al frau electoral per fer coincidir la majoria parlamentària amb el color del govern, era qüestionat cada vegada per més gent. A més, dins dels mateixos partits

conservador i liberal, els conflictes i les discussions internes es van fer més freqüents.

En aquest context, l'empresonament dels godonistes hostaletencs va tenir una rellevància que molt probablement va transcendir l'àmbit estrictament local. Simultàniament a la ratificació per part del Tribunal Suprem de la sentència condemnatòria que obligava a entrar a la presó Josep i Joan Parcerisas i Josep Cucurella, es va produir l'anunci per part de Ramon Godó Lallana que no pensava presentar-se de nou a les eleccions a diputat a Corts pel districte d'Igualada. Ho va fer, com no podia ser d'altra manera, a través d'una carta al director del seu propi diari *La Vanguardia*, en la qual expressava que «*en más de una ocasión he manifestado particularmente a algunos amigos íntimos el propósito que abrigaba de apartarme por ahora de la vida política activa, en que ninguna satisfacción personal he encontrado, pero sí muchos disgustos y decepciones [...]* entiendo llegado el momento de declarar que, en efecto, he tomado la firme resolución de no presentar mi candidatura en las próximas elecciones de diputados á Cortes, sea cual fuere el plazo que tarden en verificarse aquéllas y sea cual fuere el partido que las realice, considerándome, por lo tanto, desde ahora apartado de la política. Creóme, pues, obligado á poner mi resolución en conocimiento de mis amigos y de los electores del distrito de Igualada, de cuyo afecto y confianza guardaré siempre vivísimo agradecimiento».³³

A *El Diluvio* els va faltar temps per publicar una nota redactada a Igualada on es deia que en aquesta ciutat se celebrava la renúncia de Ramon Godó, «*a su cacicazgo en esta comarca que tan cansada está de godonismo*». Era precisament en aquesta mateixa nota on es donava la notícia que «*hoy a medio día deben haber ingresado en la cárcel los tres criminales que en junio del año último agredieron*

31. *Pàtria*, 10-11-1906.

32. *Ibidem*.

33. *La Vanguardia*, 1-7-1906.

[...] *al propietario de Pierola señor Roviralta [...]. A estos no les han valido los recursos e influencias á que han apelado y purgarán el delito que cometieron tan villanamente*».³⁴

A *La Campana de Gràcia* van anar una mica més lluny i, sense embuts, atribuïen la decisió de Ramon Godó de no tornar a presentar-se al fet que hagués estat incapaç d'evitar l'empresonament dels seus lleials seguidors hostaletencs:

«*A pesar de totes les influencias han sigut condemnats pel Tribunal Suprém uns caciquistas de Pierola, que varen atropellar al honrat propietario Sr. Roviralta. Sens dupte, á causa de aqueixa sentencia del Suprém, el Sr. Godó ha prés la resolució suprema de presentar la dimissió del càrrech de diputat per aquell districte. Ja era hora de que s'escorregués el punt més fort de la mitja. ¡Y ara, estimats igualadins, agafém el cap del fil, y capdellém de ferm!*».³⁵

Es fa difícil determinar si realment, com se suposava en aquesta nota, la retirada de Godó va ser deguda únicament i exclusivament al fet d'haver quedat en evidència la seva incapacitat per canviar el sentit de les decisions judicials en el context d'un sistema polític que precisament ha pogut ser definit com el del «poder de la influència».³⁶ El cert és, però, que aquest anunci només va ser el primer pas en un recorregut que aquell mateix any portaria Ramon Godó fins i tot a abandonar el Partit Liberal, aleshores immers en una profunda divisió interna.³⁷

Per tot plegat, l'any 1906 pot considerar-se com un punt d'inflexió en el domini del caciquisme godonista del districte electoral d'Igualada. L'abandó de la política per part de Ramon Godó Lallana no va comportar la desaparició definitiva

del godonisme, atès que tot estava a punt perquè el substituís el seu cosí Joan Godó Llucià, fins aleshores diputat provincial; però el cert és que res ja no va tornar a ser com era abans.

Les eleccions que es van celebrar el 21 d'abril de l'any següent van ser les que van passar a la història com les de la Solidaritat Catalana. La peculiar festa major hostaletenca del novembre de 1906 havia estat, de fet, tot un acte de pre-campanya de Joan Godó en un dels municipis on el godonisme estava més profundament arrelat. Però, com a tot Catalunya, també al districte d'Igualada la candidatura «solidària», encapçalada per l'empordanès Frederic Rahola, va triomfar en la majoria de pobles. Fins i tot, encara que amb una victòria pírrica de només dos vots (106 contra 104), al feu godonista de Pierola.³⁸

34. *El Diluvio*, 8-7-1906.

35. *La Campana de Gracia*, 7-7-1906.

36. Rogelio López i Alicia Yanini, «Origen y naturaleza de la influencia política», dins José Varela Ortega, *El poder de la influencia ...*, op. cit., p. 590-615.

37. *La Época*, 29-11-1906.

38. *El Igualadino*, 28-4-1907.

JORDI PLANAS I MARESMA (Granollers, 1963) és professor del departament d'Història i Institucions Econòmiques de la Universitat de Barcelona i membre del Centre d'Estudis Antoni de Capmany de la mateixa universitat.

FRANCESC VALLS-JUNYENT (Els Hostalets de Pierola, 1966) és professor del departament d'Història i Institucions Econòmiques de la Universitat de Barcelona, membre del Centre d'Estudis Antoni de Capmany de la mateixa Universitat i del Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada.

* * * * *

A nostres estimats amics
Joseph Cucurella y Joseph y Joan Parcerisas

víctimes del feudalisme, dedica aquest petit recort de simpatia
lo Poble d' Hostalets de Pierola

Tres homes honrats, de cor noble,
fa quatre mesos, d'eix poble
sortiren dret a l'igualada
ab sentiment y gran pena,
a sofrir una condemna
per la Justicia imposada.

A despedirlos anaren
tots quants homes habitaven
á Hostalets de Pierola
ab recança y greu condòl.
¡Fou verdader jorn de dól
d'un poble que s desconçola!

¿Eren potsé uns assassins?
¿Eren lladres? ¿Homs ruins?
Res d'aixó eren, amics:
eren tres homes honrats
condemnats y sentenciats
per infamias de cacics.

Com que tothom ja sabia
de qui la culpa venia,
pe'ls seus companys innocents,
un dia que no era festa,
lo poble en só de protesta
vá tancà'ls establiments.

Mes ré hi valgué, tot en vá:
varen tenir de passá
quatre mesos presoners,
de mullé y fills separats,
y del carinyo privats
de'ls sers qu'ells estimen mes.

Y tot ¿per qué? per vilesa
d'homs que no tenen noblesa
ni saben lo que es amar;
d'homs que tenen cor de hiena,
d'homs que viuen sense pena,
d'homs que may han tingut cor.

D'homes que s'han figurat
que no hi ha mes dignitat
que'l diner: ¡Que'n van d'errats
los que ab ell fan males obres!
Val mes l'honradès dels pobres
qu'ls diners de'ls deshonrats.

Durant doncs sa permanencia
á la presó, l'assistencia
d'hóms del poble y de'ls voltants
se convertia en desvari;
Diu que arrivaren á anarhi
dos-mil-cinc-cents visitants.

Dos-mil-cinc-centas persones
ab intencions, com ells, bones
y l'afecte mes cordial.
Com prova de simpatia
no deixaren un sol dia
d'aná á alleugerir son mal.

Mes per fi, lliures están,
y es nostre content tan gran,
qu'en nostra ánima afligida
hi ha fet entrada'l conhort
y nostre semblant ahir mort,
avui somriu ple de vida.

Nostres cors de goig bateguen
y nostres llágrimas reguen
com pluja que'l envia,
per que mes tendres trovèu
los sers que mes estimèu,
vostre goig, vostre alegria.

Haveu sigut condemnats,
mes sou honrats, més honrats
sou avui, que eren air;
la presó es una deshonra
pe'l vil, mes pe'l bó es una honra;
ab cap alt ho podeu dir.

Molt lluny de sé aixó un afront,
ben alt dirá tot el mon
que hi veu clá y senç fanatisme,
que per desgracia, heu sigut
sens cap fet regonegut
víctimes del absolutisme.

Mes lliures ja estéu, germans;
per xo es que petits y grans,
homes, donas y quitxalla
avuy vos rebèm contents,
fent ressoná'ls instruments;
el tamborino y la gralla.

Vinga festa y saragato;
que diada per tots tan grata
la tenim de celebrar,
dedicantla grans y xics
á la salut de'ls amics
que avui han deixat anar.

Y en avant, tots junts lluitèm
á la una, combatèm
tot quan sigui absolutisme
cridant sempre á una veu sola,
¡Visca Hostalets de Pierola,
Mori, mori l'absolutisme!